

Llegeix la revista mensual del cooperativisme català — rocagales.cat

Plantes oblidades, aprofitament forestal i gestió sostenible

Pàg. 10

ENTREVISTA:

**Laia Gordi de
Neu al Carrer,
Coop. V.**

Pàg. 13

ECONOMIA PER LA VIDA:

**Un obrador agroalimentari
compartit al Bloc4BCN.**

Pàg. 16

PREMIS ECONOMIA SOCIAL 2024:

**Economies de resistència migrant
davant la crisi ecosocial.**

Pàg. 18

Salut laboral per a persones i organitzacions.

Transformem el nostre entorn mitjançant aportacions de caràcter social amb la fórmula cooperativa com a motor de canvi.

- Integració de la prevenció de riscos laborals, des de la proximitat i la implicació.
- El BenEstar de les persones, el motor de l'Economia.

Confiança

Comunitat

Coneixement

SelPrA
sepra.coop

Assegurem compromís

Descobreix les assegurances ètiques i solidàries

Amb Arc Cooperativa pots fer un consum responsable tot impulsant el mercat social

www.arc.coop

FEM ECONOMIA SOCIAL

Serveis per a entitats i col·lectius d'economia social i autònoms

Ajudem en el dia a dia: gestió
Aportem totes les eines: formacions
Impulsem idees: assessorament
Fem créixer projectes: acompanyem

També intervenim en processos de
remunicipalització i relleu empresarial

 Col·lectiu Ronda
Gestió · Assessorament · Formació

Trafalgar, 50-52 baixos, Barcelona | 93 268 21 99 | cronda.coop | info@cronda.coop

Segueix-nos a les xarxes

@rocagales

/FundacioRocaGales.5

rocagales.cat

Editora: Fundació Roca Galès

Redacció i administració:

Aragó, 281, 1r 1a 08009 Barcelona
Tel. 93 215 48 70 - cc@rocagales.cat
www.rocagales.cat

Coordinació: Agnès Giner.

Consell assessor: Agnès Giner, Carla Liébana, Antònia Montaner, Ricard Pedreira, Xavier Pié, Joseba Polanco, Jordi Rojas, Àlex Romaguera, Lorena Torró, Jordi Via i Armand Vilaplana.

Els autors són responsables dels articles signats. Ni la direcció de la revista ni els editors comparteixen per força les opinions que puguin reflectir els textos aquí inscrits

Foto portada: Plantes oblidades

Disseny, maquetació i impressió:

L'Apòstrof, SCCL, i Cevagraf, SCCL

Dipòsit legal B-22.823/80

Edició impresa: ISSN 1133-8415.

Edició digital: ISSN 2696-9386.

Aquesta revista ha estat impresa en paper ecològic.

 Generalitat de Catalunya

Sumari

04

TORNAVEU

Idoia Perera

05

EDITORIAL

Noves onades de cooperativisme

06

NOTICIARI

Agnès Giner

09

COOPERATIVES DE CATALUNYA

Formació per accedir a programes de la Unió Europea
Confederació de Cooperatives de Catalunya

10

LES NOSTRES COOPERATIVES

Fruits silvestres per a una gestió forestal sostenible
Anna Pujol

13

L'ENTREVISTA

Laia Gordi.
Anna Pujol

16

ECONOMIA PER LA VIDA

Bloc4BCN, Espai Cooperatiu es dotarà d'un obrador agroalimentari compartit urbà.
Equip Bloc4 BCN

18

PREMIS ECONOMIA SOCIAL 2024

Economies de resistència migrant per a enfrontar-nos a la crisi ecosocial: alguns apunts sobre les migracions, l'alimentació i la cultura
Lina Ruiz

23

ECONOMIA SOCIAL SOLIDÀRIA

Autogestió i autodeterminació en Lluís Maria Xirinacs
Un camí cap a la transició ecosocial
Jordi Via

25

RESSENYA

L'Europa Llatina més enllà de la geografia: un espai històric i cultural en el desenvolupament del cooperativisme, l'associacionisme i el mutualisme
Neus Anglès

Un parell de preguntes (que són tres) a:

Idoia Perera Bach

(Barcelona, 1988), ambientòloga
i educadora ambiental, sòcia de la cooperativa Espai Ambiental

Què et sembla atractiu del cooperativisme?

El que més m'atrau del cooperativisme és la governança col·lectiva i la responsabilitat compartida. Les decisions es prenen de forma col·lectiva i es defuig d'una estructura verticalitzada o piramidal. Les persones estan al centre i per tant es tenen en compte aspectes que des del capitalisme s'invisibilitzen o no s'incorporen en el dia a dia de les empreses. La cooperació i interrelació entre cooperatives està també a l'ordre del dia!

Què no et convenç del cooperativisme?

El repte més gran que tenim és poder posicionar-nos com a gestores de serveis de les administracions, ja que els nostres

valors i maneres de treballar van associades a condicions laborals dignes i justes i, per tant, a uns pressupostos que res tenen a veure amb les ofertes inicials de les administracions o amb les que es mouen les grans empreses capitalistes que no integren aquests conceptes.

Com i quan vas sentir parlar de cooperativisme? Quan vaig sentir per primera vegada la paraula cooperativisme no era conscient de tot el que podia significar en un futur per a la meua carrera laboral, per a mi com a individu i per a la transició ecosocial. Ara no imagino treballar d'una altra manera que no sigui en l'economia social i solidària.

Noves onades de cooperativisme

Les comunitats energètiques en forma de cooperatives de consumidors i usuaris, juntament amb les cooperatives d'habitatge, s'han multiplicat en aquests darrers anys.

És agraït veure com la societat s'organitza i avança articulant respostes des de la vessant de l'economia social i solidària en sectors tan estratègics com ara l'energia i l'habitatge.

La lluita contra els abusos ha fet que, una vegada més, la societat s'organitzi sobre models cooperatius per donar resposta i trobar alternatives als models oligopolístics que ens dominen, tal com van fer ara fa quasi dos-cents anys els Pioners de Rochdale.

En el cas de les comunitats energètiques, el seu impuls ha tingut molt més a veure amb els abusos provocats per uns elevats preus de l'energia que, sens dubte, tenien més de tuf especulatiu que no pas de suposada racionalitat microeconòmica. Bé, per als convençuts de la microeconomia, res més fàcil que aturar uns quants molins de vent per fer que l'oferta disminueixi i que el punt d'intersecció entre oferta i demanda acabi marcant-se a un preu superior.

Però la força de les comunitats energètiques va molt més enllà d'un simple objectiu econòmic. De fet, l'interès econòmic és possiblement el menys rellevant, i va per darrere dels objectius mediambientals i socials. I està bé que sigui així. En aquestes darreres setmanes hem vist, fins i tot, com algunes comunitats energètiques han esdevingut model de referència a Europa en les seves propostes per mitigar situacions de vulnerabilitat energètica.

Les comunitats energètiques són una proposta que neix de la mà de la Comissió Europea, quan el 2018 es crea aquest nou actor en el sector elèctric, que és la comunitat d'energia renovable.

La geografia catalana és plena de projectes d'empoderament social, organitzats en forma de comunitats energètiques, i en sobresurt la "moguda" creada a Osona. Un fenomen semblant passa en tants altres punts de l'estat espanyol com la Palma, València, Mallorca o Navarra.

Des d'aquí volem donar la benvinguda a aquestes iniciatives que neixen prenent com a referència el model cooperatiu, com a paradigma de participació i democràcia. També volem denunciar les propostes de comunitats energètiques *fake*: quan els de sempre (Repsols, Iberdrola i Endesa) venen i fan tot el que calgui per crear una pseudocomunitat energètica que, si cal, fins i tot destacarà en els seus missatges comunicatius que ha sorgit "per lluitar per la transició energètica i el bé comú".

És per això que volem fer una crida ferma al veïnat de tots els pobles i ciutats d'aquest país per aprofitar aquesta nova oportunitat d'organització i a fer-ho des d'un veritable empoderament social.

Fundació Roca Galès

FOTO: Instal·lació solar a la teulada del Casal de la Gent Gran d'Olost. Olost i Santa Creu Sostenible SCCL

BALENYÀ SOSTENIBLE RECONEGUDA PER EUROPA I L'ESTAT COM A EXEMPLE DE TRANSICIÓ ENERGÈTICA JUSTA

La cooperativa Balenyà Sostenible SCCL ha estat reconeguda a escala europea per la seva tasca d'inclusió energètica i va ser convidada a participar al congrés internacional Consumer Focus 2025, coorganitzat pel Consell Europeu de Reguladors de l'Energia (CEER), la Comissió Europea (DG ENER) i el Comitè Econòmic i Social Europeu (EESC), que va tenir lloc el passat 31 de març a Brussel·les. Segons el president de la comunitat energètica, i membre del Patronat de la Fundació Roca Galès, Ramon Roig, "la proposta va suscitar molt interès i va posar de manifest que les comunitats energètiques són una alternativa real i complementària al model energètic tradicional, amb un fort component social que les fa especialment diferencials".

Per la seva banda, les representants de la cooperativa, Laia Musach i Virginia Pelejero, van intervenir a la taula de debat "Focus en casos reals arreu d'Europa - Abordant l'accés dels consumidors vulnerables a l'energia renovable", on van exposar el model de lluita contra la vulnerabilitat energètica desenvolupat a Balenyà com a exemple inspirador i replicable a escala europea.

Aquest reconeixement internacional s'afegeix a l'obtingut a escala estatal: el Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico (MITECO) ha seleccionat Balenyà Sostenible com un dels set projectes emblemàtics de referència a tot l'Estat dins el marc del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència. El projecte ha estat destacat per la seva innovació social i energètica, per posar l'energia al servei de la comunitat i per demostrar que les comunitats locals poden liderar la transició energètica d'una manera col·lectiva, inclusiva i sostenible. El MITECO subratlla que es tracta d'una iniciativa pionera i reproduïble, amb un alt impacte territorial i capacitat transformadora, basada en la governança cooperativa i el treball conjunt entre ciutadania, administració local i serveis socials.

Balenyà Sostenible impulsa des dels seus inicis un model innovador per fer front a la vulnerabilitat energètica mitjançant l'energia solar compartida. El projecte s'ha adreçat especialment a dones vídues amb ingressos baixos, sovint limitats a una pensió de viudetat, les quals, malgrat tenir habitatge en propietat, tenen dificultats per cobrir les despeses bàsiques. A més de rebre energia gratuïta en hores solars, aquestes famílies s'han incorporat com a sòcies de ple dret a la cooperativa, amb una aportació de capital coberta durant quatre anys per la Mancomunitat. El projecte combina, així, estalvi econòmic i empoderament social.

+ info: www.balenyasostenible.cat

TORNA LA CAMPANYA DEL BALANÇ SOCIAL DE LA XES

Com cada primavera, les entitats de l'economia social i solidària (ESS) estem convidades a mesurar el nostre impacte social i ambiental a través del balanç social de la Xarxa d'Economia Solidària (XES).

Des del dilluns 5 de maig fins al diumenge 20 de juliol resta obert el termini per omplir el balanç social 2025, i a partir de setembre es farà la validació tècnica de les dades. Pel que fa als segells i materials gràfics, estaran disponibles a l'octubre.

Fer el balanç social és molt més que omplir un formulari: és un exercici de coherència i compromís socioempresarial amb els valors de l'economia solidària. També és un valuós full de ruta per a la millora contínua de les pràctiques internes. A més, és una mostra de transparència activa envers un públic cada cop més conscienciat amb la justícia social i la sostenibilitat.

A més, el balanç social complet inclou enquestes a treballadores, voluntàries, proveïdores, sòcies i consumidores/clientes, i ofereix un retorn detallat per blocs. Aquesta modalitat és gratuïta per a entitats sòcies de la XES i de pagament per a les no sòcies.

La campanya del 2025 incorpora millores en el sistema d'avaluació:

- Revisió del bloc de preguntes sobre intercooperació
- Actualització del càlcul de la bretxa de gènere
- Reajustament general de l'avaluació

Gràcies al caràcter col·lectiu i participatiu del procés, el balanç social genera una fotografia global de l'ESS en els àmbits català i estatal. Aquesta fotografia resulta clau per a la visibilitat i la incidència política del moviment. En aquest sentit, contribueix a enfortir el mercat social, oferint alternatives reals per a un consum responsable.

Ensenya el cor i participa en la campanya del balanç social 2025!

+ info: www.xes.cat/balanc-social

EL COOPERATIVISME ÉS ANTIFEIXISTA!

El proper **diumenge 25 de maig** a les 13 h, la Fundació Roca Galès organitza un debat en col·laboració amb Fira Literal, Fira d'idees i llibres radicals. L'espai Bota del recinte firal de la Fabra i Coats (Sant Andreu, Barcelona) acollirà el debat a l'entorn de com l'extrema dreta afecta tots els espais de les nostres vides i com el cooperativisme pot aportar solucions.

Es tracta d'una taula que dona continuïtat al debat "El cooperativisme davant l'ascens de l'extrema dreta" organitzat per la Fundació Roca Galès a la Model la tardor passada, i l'enriqueix amb testimonis i vivències directes de les comunitats més afectades, tant en l'àmbit territorial com de procedència, especialment a través de les rutes migratòries. El

debat s'abordarà des d'una perspectiva transversal, incorporant el feminisme i la transició ecosocial com a eixos centrals, ja que el feixisme no només és racista, sinó que també és negacionista en molts àmbits de la vida.

Hi participaran:

— Yolanda Akpoli, de l'Associació Unió Segones Oportunitats

— Iman El Hannaoui Lazar, politòloga i mediatra de l'Asociación Exmenas (per confirmar)

— Una representant de Top manta, la marca de roba social i solidària

— Ivan Miró, de la cooperativa La Ciutat Invisible

L'entrada és lliure i no cal inscripció prèvia.

2025, ANY INTERNACIONAL DE LES COOPERATIVES

Com ja hem anat informant, l'Assemblea General de les Nacions Unides va proclamar oficialment 2025 com l'Any Internacional de les Cooperatives (IYC), després de l'èxit de l'Any Internacional de les Cooperatives de 2012. Aquesta iniciativa posa en relleu el paper vital de les cooperatives en l'avanç del desenvolupament sostenible, l'erradicació de la pobresa i el foment del creixement econòmic inclusiu.

El tema de l'any 2025, "Les cooperatives construeixen un món millor", subratlla l'impacte global durador de les cooperatives, posicionant-les com a solucions essencials als reptes globals actuals. Destaca les seves contribucions al desenvolupament sostenible a través de les dimensions social, econòmica i ambiental, mostrant com les cooperatives són els principals motors per assolir els Objectius de Desenvolupament Soste-

nible (ODS) de l'ONU per al 2030. El tema també posa l'accent en la capacitat única de les cooperatives per fomentar el creixement inclusiu i enfortir la resiliència de la comunitat.

Els objectius de l'Any Internacional de les Cooperatives 2025 són:

- Sensibilitzar la ciutadania - Destacar les aportacions de les cooperatives al desenvolupament sostenible.
- Promoure el creixement i desenvolupament - Reforçar l'ecosistema emprenedor i els establiments per a les cooperatives.
- Creació de marcs de suport - Fomentar la creació d'entorns legals i polítics habilitadors per a les cooperatives a escala global.
- Inspirar el Lideratge - Fomentar el lideratge intencionat i involucrar els joves en el moviment cooperatiu.

L'Aliança Cooperativa Internacional és la veu de les cooperatives d'arreu del món. Es va constituir l'any 1895 per promoure el model cooperatiu. Avui els socis cooperatius representen almenys el 12% de la humanitat. Com a empreses impulsades pels valors i no per la remuneració del capital, els tres milions de cooperatives del planeta actuen juntes per construir un món millor.

+ info: www.2025.coop

PREMIS ECONOMIA SOCIAL 2025

MÉS DE 9.000 € EN PREMIS

Fent el teu treball sobre
una temàtica vinculada a:
ECONOMIA SOCIAL I COOPERATIVES

Premis de fins a 1.400 €
(més 300 € en
productes i serveis del
mercat social)

**ELS MILLORS TREBALLS
DE FI DE GRAU,
FI DE MÀSTER, FI DE POSTGRAU,
DE CURS D'ESPECIALITZACIÓ,
O D'ARTICLES DE FI DE MÀSTER**

NOVES CATEGORIES!

Bases: economiasocial.coop/premis

Últim dia per
presentar els treballs:
21 de juliol de 2025 |
premis@rocagales.cat

FORMACIÓ PER ACCEDIR A PROGRAMES DE LA UNIÓ EUROPEA

Servei d'internacionalització del cooperativisme

BLOC4REN

Departament d'Innovació i Recerca

Departament de Cultura

Confederació de Cooperatives de Catalunya
@CooperativesCAT

La Confederació de Cooperatives de Catalunya ha posat en marxa un servei d'internacionalització per ajudar les cooperatives a aprofitar les oportunitats de finançament de la Unió Europea. El servei pretén ser una eina pràctica per reforçar la capacitat de les cooperatives de participar en projectes europeus, amb l'acompanyament tècnic i estratègic necessari per afrontar el repte amb garanties. En aquest context, una de les accions més destacades és el nou cicle de formacions sobre convocatòries i oportunitats internacionals.

El cicle s'inicia amb una sessió sobre els conceptes bàsics a l'hora de participar en un projecte europeu, centrant-se en l'estructura del partenariat, requeriments del projecte i com connectar els objectius dels programes europeus amb la nostra activitat local i cooperativa.

A partir d'aquí, el cicle es desplega en un bloc de cinc sessions pràctiques pensades per acompanyar pas a pas la preparació d'una proposta de projecte europeu:

- 1) *Concepte i encaix de la convocatòria europea:* S'hi tracten les bases dels principals programes (Erasmus+, CERV, Horitzó Europa, Europa Creativa, SMP, entre altres), l'ús del portal de finançament europeu (EU Funding & Tenders Portal), criteris d'elegibilitat i resultats esperats. També es treballa com fer un resum esquemàtic del projecte per despertar interès.
- 2) *Consorci, perfils d'entitats i pressupost:* Aquesta sessió se centra en la planificació estratègica de la proposta: com formar un consorci adequat, assignar rols i tasques, distribuir el pressupost i organitzar la reunió de llançament (kickoff).
- 3) *Quina documentació hem de produir?* S'hi introdueix la plantilla estàndard de proposta, els perfils de socis, els elements bàsics del pressupost i les primeres nocions de gestió i seguiment del projecte (deliverables i project reviews).
- 4) *Continguts de la proposta:* Aquesta sessió treballa els elements clau que valorarà la Comissió Europea: qualitat, impacte, eficiència i implementació. Es posa l'èmfasi en la construcció del relat del projecte.
- 5) *Control de qualitat i esprint final:* Enfocada en les darreres passes abans de la presentació final: revisió detallada, introducció a la plataforma ECAS i coneixement del procés d'avaluació i dels informes posteriors.

El cicle es tanca amb una sessió final sota el títol "Eines i serveis per la internacionalització de les cooperatives", de la mà d'ACCIÓ. Aquesta sessió recull els recursos públics disponibles per a les cooperatives que volen fer el salt internacional: des del suport de les oficines exteriors de Comerç i Inversions, fins als cupons d'iniciació a l'exportació, el programa eTrade o el servei d'assessorament per a la contractació pública internacional.

Aquest conjunt de formacions representa una oportunitat per al sector cooperatiu català. Més enllà d'accedir a finançament europeu, aquestes eines permeten a les cooperatives formar part de xarxes d'intercooperació, compartir bones pràctiques i escalar iniciatives amb impacte social.

Fruits silvestres per a una gestió forestal sostenible

Anna Pujol i Navarro
Dies d'Agost
@diesdagost

Aglans a l'assecador solar de la cooperativa Sambucus.

L'aglà, l'aranyó, la cirera de pastor, el gratacul i la pinya verda de pi són els cinc fruits silvestres que el projecte Plantes Oblidades està recuperant per al seu aprofitament alimentari. "En els darrers mesos s'han portat a terme més de tretze mil valoracions dels més de cent vint-i-cinc productes que s'han pogut tastar, dels quals n'hem acabat triant trenta", explica Núria Verdager, biòloga de la cooperativa Sambucus. Entre aquesta trentena de productes, s'hi troben la granola d'aranyó amb civada, la ceba caramel·litzada de gratacul, el torró de cirera d'arboç, la xocolata d'aglà o el xarop de pinya verda de pi.

La iniciativa, impulsada per les entitats Sambucus, Eixarcolant i Fundació Emys, juntament amb el grup de recerca EtnoBioFiC de la Universitat de Barcelona, l'Institut Botànic de Barcelona i la Xarxa per a la Conservació de la Natura, s'articula des d'una triple perspectiva: el foment de l'economia rural, la millora de la biodiversitat forestal i l'increment de la resiliència dels boscos davant els riscos del canvi climàtic. El seu objectiu és desenvolupar i promoure els aprofitaments alimentaris forestals.

Si la presentació de Plantes Oblidades va fer-se a principis del 2024 i durant tot l'any passat es van dur a terme les tasques de gestió forestal, les primeres recol·leccions i la recerca i desenvolupament dels productes (R+D), actualment s'han finalitzat els tastos i s'està gestionant la producció i posterior comercialització, tenint en compte l'economia circular a l'hora de treballar amb establiments petits del territori que vagin d'acord amb els valors del projecte. Enguany, també s'està estudiant la replicabilitat de la iniciativa, buscant maneres de donar-hi continuïtat i veient com es podria fer en una escala més gran.

Gestió forestal

Durant molts anys, l'abandonament de les pastures i dels correus ha provocat que els boscos catalans s'hagin anat expandint. A això s'hi afegeix la importància dels episodis de decaïment, és a dir, de la mortalitat d'arbres, decoloracions o pèrdues de fulles per sobre del que és habitual, causats per anomalies climàtiques com la sequera o per plagues forestals. A més, cal tenir en compte que la gran majoria dels boscos catalans són relativament joves i han passat per un procés de simplificació funcional. Segons l'informe "Estat de la Natura a Catalunya" (2020), el 80% d'espècies forestals incloses en les directives europees està en risc de no tenir poblacions viables en el futur, i més del 60% dels hàbitats es troben en situació desfavorable pel que fa al seu estat de conservació.

Al llarg del primer any del projecte Plantes Oblidades, s'ha portat a terme una gestió forestal de les finques per tal d'afavorir la productivitat de l'espècie d'aprofitament alimentari i la seva recol·lecció, a l'hora que s'ha vetllat per millorar la biodiversitat i la conservació de l'hàbitat forestal i la resiliència de la finca davant el canvi climàtic. Les

PLANTES OBLIDADES

mesures de gestió forestal s'han implementat en dues-centes vuitanta hectàrees de dotze finques forestals situades arreu del territori català, des de la Ribera d'Ebre fins a la Serra del Cadí-Moixeró del Prepirineu, passant per les muntanyes de Prades i per les serres del Montsec.

La dotzena de finques participants presenten d'entrada un potencial interessant en l'àmbit de la governança, ja que fa anys que formen part d'iniciatives de custòdia del territori impulsades per diferents entitats locals: el Grup d'Estudi i Protecció dels Ecosistemes Catalans, la Fundació Catalunya la Pedrera, La Sínia, Grup Natura Freixe, l'Associació per a la Conservació dels Ecosistemes Naturals i la Societat Catalana d'Herpetologia. La iniciativa remarca la importància de prendre mesures per tal de millorar la biodiversitat dels boscos i augmentar la seva resiliència al canvi climàtic, ideant models de gestió forestal sostenibles i que presentin una superior rendibilitat respecte a l'actual.

"La continuïtat del projecte depèn del fet que els productes que en resultin siguin atractius i es puguin vendre, i també cal que les persones propietàries de les finques forestals

ho trobin com un recurs atractiu", afegeix Toni Juclà, també de Sambucus. "Dos anys és poc per a un projecte forestal, però hem establert paràmetres per, en aquest temps, poder fer avaluacions tant ambientals com de productivitat o de qualitat", conclou Núria Verdager.

Tastos

Pel que fa als tastos, hi ha hagut una resposta molt positiva. Ester L. Viñallonga, enginyera agrònoma de Sambucus encarregada de la part d'R+D, explica que la mitjana és alta, "tant dels tastos experts com dels populars". En els més de cinquanta tastos repartits pel territori català, les persones assistents han estat convidades a compartir les seves impressions sobre el gust, la textura i l'aspecte dels productes. Escoles d'hostaleria com la de Tona, instituts com l'IES Vic, agrupaments d'escoltes, mercats municipals, horts comunitaris, trobades d'entitats o jornades gastronòmiques han estat les seues d'aquests tastos, a més de llocs com la Fundació Albir, on es van poder tastar iogurts, melmelades, vinagretes i carns especiades amb els cinc fruits silvestres.

Part de l'equip de la cooperativa Sambucus encarregat del projecte.

Paral·lelament als tastos populars, s'ha creat un grup de treball de professionals del sector gastronòmic que també estan analitzant els productes per garantir-ne una avaluació completa i rigorosa. En definitiva, aquest procés no solament permetrà validar el potencial dels productes per impulsar una bioeconomia forestal, sinó que també

“
El projecte Plantes Oblidades recupera l'ús de cinc fruits per al seu aprofitament alimentari.

PLANTES OBLIDADES

avaluarà la seva escalabilitat, viabilitat comercial i replicabilitat en altres regions. Actualment, l'ús gastronòmic que es fa d'aquests fruits és residual, tot i les seves propietats organolèptiques.

Recol·leccions i fruits

El moment de recol·lecció de cada fruit és diferent. Per exemple, el de la pinya verda és entre el maig i el juny, els altres se situen entre el setembre i el desembre, la cirereta d'arboç s'ha de collir verda perquè madura fora de l'arbre... Segons Toni Juclà, l'equip de recol·lecció de Sambucus gairebé no sabia quines feines es podien fer al bosc, i gràcies a aquest projecte ho ha pogut descobrir. Hi ha una vintena de persones treballant per Plantes Oblidades en jornades diverses, i quan arriben moments com els de recol·lecció n'hi ha moltes més d'involucrades.

"Ara toca fer la producció i comercialització pilot d'aquests productes, dels quals farem cinc-centes unitats de cada", continua Verdaguer. Els obradors del territori encarregats d'aquesta producció seran els propis de les entitats i d'altres com ara L'Obradora de la Catalunya Central, l'obradora d'Espigoladors (es imperfect) o l'obradora de La Cleda per als làctics, entre d'altres. Els productes sortints tindran la marca de Plantes Oblidades i la de l'obradora en qüestió.

La iniciativa, que ha aprofitat el coneixement històric sobre el par-

ticular, ja existent, té en compte la transferència de coneixement. D'aquesta manera, el desembre del 2025, s'hauran publicat dos articles científics i també, una sèrie d'infografies i vídeos. A finals de febrer d'aquest any, es va organitzar un seminari web sobre bioeconomia i aliments forestals destinat a propietaris forestals, empreses del sector, brigades, consultors, centres de recerca i entitats de custòdia del territori per tal de repassar les mesures implementades pel projecte i els mètodes de recol·lecció testats, així com els resultats parcials obtinguts. L'equip de Plantes Oblidades preveu fer més seminaris en línia, així com formacions presencials, per tal que aquests coneixements serveixin per produir "canvis reals".

Coneixement

"Des dels anys trenta fins als cinquanta del segle passat hi va haver un vincle emocionalment negatiu amb els coneixements tradicionals d'etnobotànica. Després, es va produir un procés de migració de la població des de les zones rurals cap a la ciutat, que va fer que hi hagués un abandonament progressiu d'aquests coneixements, així com dels usos del sòl i dels usos del territori", segons explicava Teresa Garnatje de l'Institut Botànic de Barcelona a la presentació de Plantes Oblidades. L'enorme disminució en la recol·lecció i consum de plantes comestibles ha fet que, actualment, la base

Moment de la recol·lecció del gratacul.

alimentària del 90% de la població estigui conformada només per una trentena d'espècies vegetals.

La iniciativa no sols cerca la gestió forestal sostenible, sinó que també lluita per la sobirania alimentària mentre impulsa la bioeconomia forestal a partir de la gestió forestal sostenible i l'aprofitament de fruits silvestres. Ho fa recuperant el coneixement sobre plantes silvestres per tal de preservar-ne els usos i integrar-los en el model agroalimentari actual. A través d'accions com tastos, tallers i jornades divulgatives, el projecte apropa aquest patrimoni al gran públic i fomenta una economia rural sostenible. A llarg termini, l'objectiu és que el model de gestió i aprofitament forestal plantejat sigui adoptat per actors clau com ara propietaris forestals, entitats ecologistes, emprenedors rurals, elaboradors, etc. Dins del projecte, a més, s'han creat nous acords de custòdia amb finques que no en tenien, i això afavorirà que en aquelles finques es vetlli per la conservació.

Eixarcolant, l'entitat coordinadora del projecte, dona a conèixer varietats silvestres comestibles i en promou l'aprofitament alimentari, a la vegada que recupera aquest coneixement tradicional per a la població general. Sambucus és una cooperativa d'inserció social de l'àmbit agroalimentari que gestiona el producte en tots els punts de la cadena de valor: des del cultiu ecològic fins a la cuina de qualitat. Pel que fa a la Fundació Emys, treballa per ajudar els actors locals a fer una gestió sostenible del territori mitjançant la seva custòdia, promovent l'agroecologia, la gestió forestal sostenible, l'educació ambiental i l'ecoturisme. El projecte també compta amb la Xarxa per a la Conservació de la Natura (XCN), entitat de segon grau que vetlla per la creació d'acords de custòdia del territori, així com amb el grup de recerca EtnoBioFiC de la Universitat de Barcelona i l'Institut Botànic de Barcelona.

El projecte Plantes Oblidades té el suport de la Fundación Biodiversidad del Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico (MITECO) en el marc del Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència (PRTR), finançat per la Unió Europea NextGenerationEU.

Amb seu a Xàtiva i una sòcia treballadora a la Roca Umbert de Granollers, Neu al carrer és una cooperativa dedicada a la creació, producció, management, acompanyament, comunicació i agitació general de projectes culturals. A la ciutat xativina hi han portat a terme la direcció artística, comunicació integral i producció del Festival Música i Lletra (MiL) de cançó d'autor i del festival familiar Catalinetes, per exemple. Tota una aposta en els temps que corren pel que fa a cultura i llengua al País Valencià. Per parlar-ne hem entrevistat Laia Gordi, una de les seves sòcies treballadores.

Laia Gordi:

Un personatge històric que voldries conèixer:

Vicent Andrés Estellés

Una lectura imprescindible:

El feminisme és per a tothom
de Bell Hooks

Un perfil de Twitter que no pots deixar de seguir:

no faig servir twitter

No podries viure sense...

formatge

Encara tens pendent...

la volta al món

El cooperativisme és...

viure millor

«El nostre activisme per la llengua és, en part, el simple fet d'existir»

Anna Pujol i Navarro

Dies d'Agost, Sccl
@diesdagost

A Neu al carrer dieu que feu “agitació en llengua valenciana”.

Som una cooperativa de comunicació i cultura, que a part de portar el *management* d'artistes, vetllem per la comunicació dels seus projectes i organitzem diversos “pollastres” culturals. El nostre activisme per la llengua és, en part, el simple fet d'existir. Hi ha molta gent que els molesta que nosaltres treballem amb normalitat en valencià. També hi ha molta gent que no, però, com diu Feliu (Ventura), sí, parlem en valencià per “fotre” els de sempre.

Actualment, què implica per a vosaltres ser una cooperativa cultural al País Valencià?

Ara mateix, les institucions no existeixen per a nosaltres. Sents molta solitud en aquest sentit. A més, el sector privat cultural és molt complicat, competitiu i està molt monopolitzat. Com sobrevivim? A través d'un cert decreixement. Treballem en una jornada compactada, tenim uns sous ajustats i així no necessitem produir tant i podem sobreviure en un espai econòmic molt desfavorable. Estem, podríem dir-ne, “fent guaret”. També és veritat que vivim fora de les grans ciutats i aquesta descentralització, que també és una aposta personal i política, ens permet a totes viure amb menys i treballar menys.

Feu xarxa entre les entitats?

No fem servir cap xarxa formal cooperativa, perquè n'hi ha una que és molt institucional i l'altra que és molt agrària, però el que sí que passa és que, com que ens coneixem entre les entitats, fem més xarxa de manera informal. El País Valencià és molt xicotet i ens coneixem totes. Per exemple, col·laborem molt amb la productora audiovisual Barret Films, amb l'editorial Sembra Llibres o amb la cooperativa d'estampació Cendra, entre d'altres.

Sembra Llibres, per exemple, va resultar molt afectada per les inundacions de la Dana. A vosaltres com us ha afectat?

No ens ha afectat directament perquè estem a uns trenta quilòmetres al sud de la zona més perjudicada. Tot i això, sí que ens ha afectat a tot l'equip tant psicològicament, com pel que fa a temps, perquè hem decidit dedicar molts esforços a veure com podíem donar suport a la reconstrucció de les cooperatives, associacions i entitats de l'economia social afectades. És tan enorme l'afectació, que no pots aju-

66

«Ara mateix, les institucions no existeixen per a nosaltres. Sents molta solitud en aquest sentit. A més, el sector privat cultural és molt complicat, competitiu i està molt monopolitzat.»

dar massivament perquè no hi arribaries, has de triar un espai. Com a cooperativa, tenim un projecte per intentar ajudar les cooperatives culturals més perjudicades. Tanmateix, la millor manera d'ajudar-les és fent-les treballar. La manera de fer que surtin del fang és que aconseguixin espectacles a Catalunya. Per exemple, que vinguin els seus productes més enllà del País Valencià. I nosaltres estem treballant en aquesta direcció.

Ens pots explicar més sobre el projecte que comentes, que pretén ajudar a les cooperatives afectades?

Encara no te'n puc donar molts detalls perquè estem pendants de tancar-ne una part del finançament, però la idea és poder posar diners directament a projectes afectats i donar difusió i fer xarxa amb d'altres perquè puguin treballar més i millor.

En el cas del festival Catalinetes, vas reivindicar-lo molt després de la Dana com a espai on les criatures poguessin curar-se i apartar-se de les pantalles i la informació constant que estaven rebent. Ho pots explicar una mica més?

Durant la catàstrofe de la Dana, i després de la Dana, al País Valencià hi va haver una saturació informativa totalment justificada ben bé durant quinze dies o un mes. Sobre el que representava la Dana, el que estava passant, el nombre de morts... Hi va haver una sobreinformació sobre la catàstrofe que va tenir a tothom molt absorbit, com si fos gairebé una cosa similar a la Covid. Estàvem més tancats a casa del que és habitual, mirant la tele per seguir les informacions. A qui no havia afectat la Dana de forma directa, l'impacte va ser tan bèstia que estaves enganxat a la informació. Els xiquets i xiquetes ho van treballar a les escoles,

i nosaltres, mentre estàvem organitzant el festival Catalinetes, vam pensar que necessitaven un espai que no tingués res a veure amb la Covid. D'altra banda, l'Ajuntament va portar al festival dos autobusos amb famílies d'Algemesí, que van venir a passar el dia, i recordo que una de les coses que ens van dir els adults és que gairebé havia sigut més terapèutic per a ells que per a les criatures. Sortir del fang i anar a una ciutat a trenta quilòmetres, on se celebrava una festa infantil i no es parlava de la Dana, havia estat molt necessari.

Quins canvis heu tingut darrerament, que us fan estar “fent guaret” com has dit abans?

Com a cooperativa ens hem hagut d'adaptar als canvis polítics, econòmics i culturals dels darrers dos anys. Hi ha hagut una gran retallada general en absolutament tot el que és cultural, menys en els bous. Perquè te'n facis una idea, no és que no puguem accedir a una subvenció on abans accedíem com a cooperativa i puntuàvem millor perquè érem cooperativa, és que els ajuntaments no poden accedir a unes ajudes que abans tenien i ara ja no ens poden contractar. El sector cultural no sempre és rendible i el fet que hagin desaparegut aquests ajuts ens perjudica greument. El sector cultural sovint depèn de vendre alcohol, i si no entres en aquest joc, més de festival, costa que els esdeveniments siguin rendibles. A més, si la gent cobra, amb sort, 1.500 euros, no pots apujar el preu de les entrades. En l'estat de precarització crònica de l'estat espanyol, la cultura necessita un cert suport públic. Davant d'això, les entitats més alternatives i els moviments socials hem de donar-nos suport i reinventar-nos. Ara, tot això el que fa és disminuir l'escala, que és el que hem fet nosaltres.

Com porteu a terme la defensa de la llengua valenciana?

Com et deia, el nostre activisme és existir. Treballar, fer els papers en valencià i que els nostres artistes cantin en valencià, ja és una defensa de la llengua valenciana. Ara, com a Neu al carrer també hem fet i pagat campanyes de difusió, per exemple, per la llengua a les escoles. A les comarques centrals, per cert, el valencià ha arasat completament a la consulta. Estem molt orgulloses de formar part de la normalitat de la llengua.

De quins artistes esteu portant la representació?

A part de Feliu Ventura, que és soci treballador i està preparant un nou disc per a l'any vinent, portem la Maria, que canta cançó tradicional en valencià. Canta, s'expressa i viu en valencià. Darrerament, hem potenciat una nova línia de treball que és buscar artistes emergents en llengua valenciana. Portem la representació d'un grup que es diu Faixa, que fusiona la música electrònica amb la música tradicional, i també portem Avant, el primer grup de trap en valencià, que són de Benimaclet. Comptem amb el Carles Dènia, que és un clàssic de la música valenciana, i Dani Miquel, que és el cantant de música infantil més representatiu del País Valencià, una espècie de Xesco Boix a la valenciana, que volem potenciar i protegir com si fos un monument. Per cert, ell ha estat molt afectat per la Dana i estem mirant de portar-lo a Catalunya.

He vist que col·laboreu amb Propaganda pel Fet.

Clar, "Propa" és una empresa germana, quasi et diria que ens considerem un braç seu o una criatura. Sense "Propa", "Neu" no existiria. Tots els nostres artistes pu-

L'equip de la cooperativa a la plaça del Mercat, ben a prop de la seva seu.

bliquen amb Propaganda, crec que el dia que ens diguin que no els interessa un artista nostre, deixarem de portar-lo o ens ho pensarem molt seriosament.

A Catalunya també hi teniu una societat cooperativista.

Sí, la Laia Alsina treballa des de la Roca Umbert de Granollers. Ella porta diversos projectes d'aquí cap allà, i projectes propis de Catalunya. Per exemple, vam col·laborar en la Fesgra, la Fira de l'Economia Social i Solidària de Granollers a través de la xarxa d'intercooperació cultural del Vallès Oriental, Gemec, de la qual formem part. I ara també hem presentat

la vuitena edició del festival Encanta de Roda de Ter, conjuntament amb Teatrets d'Osona, una iniciativa que aposta pel territori i gestiona de manera comuna els continguts culturals dels municipis de la Sala Petita d'Osona de Sant Hipòlit de Voltregà, el Teatre Eliseu de Roda de Ter i la Sala la Canal de Tona.

I, pel que fa a la xarxa cooperativista catalana, quina activitat hi teniu?

Darrerament, no hem tingut temps de teixir gaire xarxa a Catalunya. Vam començar amb Cultura Coop, però ara mateix no en formem part perquè no arribem a tot. És un espai que respectem molt, però funciona molt bé i és molt necessari, però és molt principatí i forma part de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, de la qual no formem part perquè la nostra seu legal és al País Valencià. Aquí no estem tan enxarxats com a Catalunya, però com a nota optimista diria que al País Valencià aixequés una pedra i trobes gent fent coses boniques. Quan hi ha un atac a la llengua, és sorprenent la quantitat de gent que surt al carrer. Les reaccions al govern de PP i Vox, la Dana o la consulta sobre la llengua base a les escoles, ens ha recordat tota la gent que hi ha al nostre costat. Que no estiguem supraorganitzats, no vol dir que no hi siquem. Hi ha molta gent bonica, fent coses boniques.

“

«Aquí no estem tan enxarxats com a Catalunya, però com a nota optimista diria que al País Valencià aixequés una pedra i trobes gent fent coses boniques.»

BLOC4BCN, ESPAI COOPERATIU ES DOTARÀ D'UN OBRADOR AGROALIMENTARI COMPARTIT URBÀ

Equip Bloc4 BCN
@Bloc4BCN

Obradors compartits: espais innovadors de transformació agroalimentària

Els darrers anys han aparegut múltiples experiències d'obradors cooperatius i compartits a Catalunya, com es pot veure al mapa Obradors Compartits de Catalunya¹, dinamitzat per la Cooperativa Tres Cadires. Un obrador compartit és una infraestructura on es facilita l'elaboració alimentària a productors locals, que d'altra manera no disposarien dels mitjans propis per fer aquesta activitat.

Aquesta finalitat primordial es pot complementar o concretar en diferents models: obradors d'iniciativa cooperativa per a l'elaboració d'un producte específic, obradors públics que busquen dinamitzar el sector primari en territoris específics, o instal·lacions que es defineixen com a espais d'emprenedoria i suport a projectes incipients d'elaboració alimentària.

Un obrador compartit és una infraestructura on es facilita l'elaboració alimentària a productors locals, que d'altra manera no disposarien dels mitjans propis per fer aquesta activitat.

Mapa interactiu dels obradors compartits de Catalunya creat per Tres Cadires SCCL.
www.obradorscompartits.cat

El context urbà i Bloc4BCN com a ubicació estratègica

Bloc4BCN és una iniciativa publicocooperativa impulsada per l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, i liderada per l'Associació Bloc 4. Aquesta entitat està integrada per la Confederació de Cooperatives de Catalunya, la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya i l'Associació Coòpolis. L'objectiu principal de Bloc4BCN és contribuir al desenvolupament i la transformació socioeconòmica tant de la ciutat de Barcelona com del conjunt del territori català, mitjançant la sensibilització i la promoció del cooperativisme. Per assolir aquesta finalitat, disposa de més de 4.500 m² dedicats a la incubació i al creixement de projectes cooperatius, i ofereix catorze serveis especialitzats que inclouen assessorament financer, formació, intercooperació, internacionalització i acompanyament per a projectes de base tecnològica i digital. L'espai té capacitat per acollir al voltant de seixanta projectes empresarials vinculats a sectors clau com l'alimentació sostenible i l'agroecologia, l'atenció i cura de les persones, el comerç de proximitat, la cultura i l'energia.

Entre els serveis previstos d'oferir a Bloc4BCN, s'està ultimant la proposta d'espai Obrador alimentari, un espai de transformació alimentària totalment funcional on acollir projectes d'elaboració alimentària conseqüents tant amb els valors de l'economia social i solidària (ESS) com els de l'estratègia alimentària de ciutat i Catalunya.

En la proposta s'ha estudiat la realitat i necessitats tant de projectes consolidats, com de projectes socials d'alimentació i de petites iniciatives d'emprenedoria alimentària quant a espais d'elaboració. En el cas de l'Obrador Bloc4BCN ens ubiquem en un àmbit urbà, on pot ser estratègica una instal·lació adreçada a facilitar l'emprenedoria en sectors amb alta demanda d'espais on emprendre i consolidar-se: projectes de transformació vegetal (melmelades, conserves, etc.), serveis de càtering i plats preparats, begudes vegetals, fermentats i altres.

Actualment, aquesta demanda d'espais on iniciar i consolidar projectes no està coberta per cap espai públic a la ciutat. No-

més es disposa de cuines informals, cuines privades compartides o *dark kitchens*, que tant per preus com per manca de serveis d'acompanyament i mentoria, no satisfan completament les necessitats dels projectes, que també demanen espais d'intercooperació, intercanvi i mancomunació de serveis.

L'Obrador Bloc4BCN compta precisament amb tot un conjunt de serveis d'assessorament, impuls i suport a l'emprenedoria, itineraris de consolidació empresarial, possibilitat d'allotjament de les iniciatives, etc. que situa el futur obrador en un entorn propici per a la intercooperació.

Aquesta instal·lació, per tant, pot jugar un paper clau com a espai d'incubació i viver de projectes d'elaboració alimentària: un espai d'experimentació, testatge previ i posada en marxa destinats a projectes amb visió d'alimentació sostenible i sota els principis de l'ESS.

L'Obrador Bloc4 serà, doncs, un obrador compartit on cada projecte faci les seves elaboracions, però al servei de la transformació del sistema alimentari de la ciutat i amb perspectiva d'economia social i de creació de mercat social. Per això s'ha treballat amb un model que permeti diferents tipologies d'acollida de les entitats o projectes.

Espai incubadora: espai on testejar elaboracions sense comercialització, per a aquells projectes que estiguin elaborant el pla d'empresa i la proposta de producte, abans d'estar llestos per a una primera sortida al mercat.

Espai viver: enfocat a impulsar, consolidar o accelerar projectes en fase de comercialització al mercat.

Els requisits legals, sanitaris i la manca d'espais compartits on emprendre són les barreres que tant petites iniciatives d'emprenedoria com entitats de l'economia social es troben abans de sortir al mercat i consolidar-se. Un espai obrador totalment operatiu i dotat de maquinària versàtil i competitiva ajudarà a la creació, consolidació i acceleració d'aquest tipus d'iniciatives.

Nota:

www.obradorscompartits.cat

Lina Ruiz

2n Premi Millor Treball de Postgrau
Premis economia social 2024

Economies de resistència migrant per a enfrontar-nos a la crisi ecosocial: alguns apunts sobre les migracions, l'alimentació i la cultura

Lectura de cartes de la Lotería Jamaicana.

*Potser els museus són jardins,
les exposicions bosses de compost,
els artistes cucs de terra i els catàlegs
teixidores de teler.*

*Tant de bo els museus es transformin
en enormes cuines comunitàries.*

*Potser les arts són una eina curativa
per a sanar els dolors planetaris i els
cors d'éssers vius i no vius, maltractats
pel capital.*

*Potser es trastoca un sistema complet
de valors.¹*

Performance Comunitat 360 de Las Jamaiconas en el MNAC.

CONVIDAR LES COMENSALS PER A DIGERIR, JUNTES, AQUESTES IDEES

En la cuina es teixeixen relacions culturals, econòmiques, socials, polítiques i afectives que permeten situar-se de manera emocional, sensorial i crítica creant noves maneres de veure, pensar i fer. Per això, si rumiem entorn del sosteniment de la vida, les xarxes de cures i els límits planetaris, ens trobem lligats al pivot que fa possible la nostra existència: l'aliment. I és per això que, en el món contemporani, el sistema alimentari, en el camp material i simbòlic, és un terreny en disputa del paradigma Capital enfront de Vida, en el qual es continua perpetuant el poder colonial-patriarcal-capitalista hegemònic.

Com incentivar un canvi de paradigma? És possible proposar vies alternatives que propendeixin per les ecologies de l'aliment, el metabolisme planetari i la possibilitat que tothom ens nodrim? Com podem, des del fet migratori, enfrontar-nos a la crisi ecosocial? Pot la cuina diaspòrica esdevenir una eina transformadora? I com garantir drets culturals en un sistema que exclou sistemàticament els nostres cossos i sabers?

Aquestes preguntes són el punt de partida d'aquest article. I aquest text, a més del seu caràcter situat que parteix de la meua pròpia experiència migratòria, està travessat per la pràctica, dels espais de trobada i de lluita, d'afectes i de companyia, de reflexions compartides amb amistats i altres agents culturals de la ciutat.

MIGRAR EN UN MÓN FERIT

La crisi ecosocial afecta la nostra manera de viure, alimentar-nos i moure'ns pel món. Migrar, lluny de ser un fet aïllat, forma part de la història humana. Però sota el sistema actual, moltes migracions són forçades: fruit de l'espoli dels territoris, la desposseïció, la crisi climàtica, la violència estructural i les desigualtats globals. Els nostres cossos es mouen perquè els nostres territoris són usufructuats.

Un cop aquí, toquem amb fronteres in-visibles: racisme institucional, lleis d'estrangeria que limiten els drets bàsics, precarietat laboral i exclusió cultural. L'accés a papers, a treball digne o a una vida plena passa per demostrar una "utilitat" econòmica o una adaptació a normes culturals que sovint ignoren o folkloritzen la diferència. A Europa, les persones migrades sovint es veuen atrapades en una "liminalitat" legal que les condemna a la precarietat i a la invisibilitat. Segons Luz Helena Ramírez (Mígress), la població migrant està sobrerrepresentada en l'economia submergida. Això sosté la ciutat, però el sistema legal perpetua la seva exclusió. Per això calen mesures com #RegularizaciónYa o la Línia ACOL. Sense drets no podem sostenir la vida.

LAS JAMAICONAS

Salsa Jamaicona a l'Espacio Seara - MAR Madrid.

ALIMENTACIÓ CULTURALMENT ADEQUADA: UNA NECESSITAT I UN DRET

La cuina és un lloc on s'articulen relacions culturals, econòmiques i simbòliques: D'on ve l'aliment? Qui el cultiva? Qui el cuina? Quin gust té el desarrelament? Què cuinar quan ens fa *morriña*? Per a moltes persones migrades, la cuina és també una trinxera afectiva des d'on resistir, recordar, connectar. Fins i tot, l'alimentació travessa la nostra identitat, les cures i les relacions amb el territori. Però cuinar en diàspora no és senzill. Per a les persones migrades, recuperar plats, ingredients o rituals culinaris pot ser una forma de resistència emocional i simbòlica. No obstant això, accedir a una alimentació culturalment adequada continua sent un privilegi i molts dels ingredients que configuren la nostra memòria gustativa són difícils de trobar, cars o ecològicament insostenibles. Això ens obliga a fer equilibris: entre la memòria i el present, entre l'origen i el territori que ens acull. I és en aquesta tensió on comencem a cuinar resistències: adaptant receptes, intercanviant sabers, semblant ingredients diaspòrics en horts comunitaris, creant noves formes de cuinar el nostre lloc al món. Parlar de sobirania alimentària en clau migrant implica reconèixer el dret a una alimentació que no només sigui suficient i saludable, sinó també significativa. Que connecti amb les nostres pràctiques, els nostres gustos i les nostres memòries. Que ens permeti sentir-nos part del territori sense haver de renunciar a qui som.

L'assaig **Pel dret a una alimentació culturalment adequada**, elaborat per **Marta Ruiz** de **L'Etnogràfica**, ha estat fonamental per entendre aquest fenomen des d'una mirada col·lectiva i situada. El seu treball visibilitza les barreres múltiples que travessen les persones migrades a l'hora d'accedir a una alimentació que els representi: des del preu i la disponibilitat fins a les polítiques públiques o els discursos hegemònics. Aquest informe també mostra com les pràctiques alimentàries són espais de resistència. Recuperar sabors, adaptar ingredients, cuinar en comunitat, sembrar... Tot això no és solament cuina: és memòria, és identitat, és dignitat. Cal reivindicar el dret a menjar

com una pràctica que vincula cos, cultura i territori. I, alhora, impulsar espais que permetin la producció, transformació i circulació d'aliments identitaris dins de circuits de proximitat i dins de l'economia social i solidària. Diversos col·lectius migrants estan obrint camins: creant projectes de producció i transformació alimentària, cuines comunitàries, mercats interculturals, tallers de cuina com a espais de transmissió i empoderament. Aquestes iniciatives no només alimenten estómacs, sinó també comunitats i formes de relació alternatives al sistema capitalista i colonial.

CULTURA, DRETS I REPRESENTACIÓ

La cultura és un sistema complex de valors, pràctiques, sabers i relacions que, en les seves maneres d'organitzar-se, expressar-se o donar sentit, promouen identitats, maneres de fer, veure i pensar, sistemes-món diversos. És una eina de construcció col·lectiva, de memòria, de sentit. Així mateix, la cultura, en ser el lloc de convergència del comú, d'espais de diàleg i pensament socials, té un potencial transformador immens i és font de mobilització ciutadana. En aquest sentit, aquest treball proposa entendre l'alimentació, la cuina i la comensalitat en les seves dimensions simbòliques i materials, inserides dins del camp del fet cultural.

No obstant això, com passa amb l'alimentació, el món cultural no és neutre. A Barcelona les persones migrades i racialitzades continuem estant infrarepresentades en els espais de decisió, creació i programació cultural. Les nostres veus són escoltades només si entren dins del marc "divers" acceptable: si folkloritzem la nostra identitat, si fem de la diferència un valor de consum.

Davant això, iniciatives com **Fes! Cultura**, impulsada per **Connectats Cooperativa**, s'han convertit en espais clau per a la creació col·lectiva i la incidència cultural. No només generen projectes artístics, sinó també formació, xarxes i propostes polítiques. Des de festivals com **#AccióMigrant** fins a l'elaboració de la **Carta Oberta sobre Drets Culturals Migrants**, aquests espais situen al centre el dret a crear, participar i decidir.

BULLIR O PORTAR AL SEU PUNT: PROPOSTES DES DE LES VORES

Tant en parlar de l'alimentació culturalment adequada com dels drets culturals, emergeixen múltiples ressonàncies que reflecteixen els desafiaments i possibilitats que planteja l'actual crisi ecosocial. A Barcelona, en particular, es constata una vulneració persistent de drets vinculats a les migracions, a l'accés a una alimentació significativa i als drets culturals. Sigui com sigui, mentre no succeeixi un canvi significatiu de paradigma, dins d'aquest marc és necessari desenvolupar economies mutants de resistència que permetin sobreviure i incidir en el sistema hegemònic que vulnera els nostres drets. I, per a això, és necessari insistir en la importància d'aplicar una perspectiva interseccional i decolonial en el desenvolupament de qualsevol proposta d'acció. Des d'aquesta perspectiva situada, i tenint en compte les propostes que recullen diversos col·lectius, podem dibuixar alguns camins per avançar:

- Regularització administrativa com a base dels altres drets
- Reconeixement de l'alimentació culturalment adequada com a dret fonamental
- Crear espais de cuina comunitària com a llocs de producció simbòlica i afectiva, de formació, ocupació i resistència
- Reivindicar el dret a una alimentació culturalment adequada des d'una mirada interseccional i antiracista
- Impulsar polítiques públiques que assegurin la representació i participació plena en la vida cultural i alimentària de la ciutat
- Inclusió real i activa en l'ecosistema cultural de la ciutat: no només com a presència simbòlica

Aquest article és una versió editada del treball desenvolupat el 8 de juliol 2024 com a Treball de Fi de Postgrau (TP) en el marc del Postgrau en Economia Social i Solidària - Estudis Cooperatius impulsat per la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya, coordinat per La Ciutat Invisible, amb el suport acadèmic de L'Institut Metropolità de la UAB i la Cooperativa La Tregua. Va ser guanyador del 2n Premi al millor Treball de Postgrau dins Premis economia social 2024 organitzats per la Fundació Roca Galès, en el marc del Programa economia social del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya.

CUINA, ART I RESISTÈNCIA MIGRANT DES DE LAS JAMAICONAS

Habitar una ciutat no consisteix únicament a disposar de documentació legal, sinó a tenir la capacitat de construir col·lectivament imaginaris i alternatives. En el context d'una crisi ecosocial global que impacta ecosistemes, cossos i territoris, la cuina esdevé una eina de transformació. Més enllà d'un espai domèstic, és un escenari on la proximitat —afectiva, cultural i territorial— es converteix en base per a sostenir la vida. Des dels sabers corporals fins a les memòries que es cuinen a foc lent, compartir un plat pot esdevenir un acte de resistència, una forma radical de defensar la vida des de la quotidianitat.

Les cuines esdevenen laboratoris d'afectes, sabers i lluites. Els plats, relats que interpel·len l'oblit i proposen mons possibles. En aquest marc, emergeix el projecte Las Jamaiconas, una iniciativa que exemplifica com la cuina i l'art poden articular-se per generar espais d'imaginació política i acció comunitària. Creat a Barcelona per Lina Ruiz (Bogotà, Colòmbia), Columba Zavala (CDMX, Mèxic) i Mariana Alva (Lima, Perú), aquest col·lectiu de dones migrades planteja una proposta que fusiona pràctiques culinàries i artístiques com a formes d'intervenció cultural i crítica social.

Las Jamaiconas proposa espais híbrids on el joc, el gaudi, la reflexió crítica i la comensalitat esdevenen mecanismes per confrontar l'ordre patriarcal, colonial i capitalista. Des de la seva praxi, la cuina s'entén com un llenguatge que dialoga amb altres expressions artístiques per fomentar la participació activa, la consciència política i la construcció de nous imaginaris. D'aquesta manera, el projecte s'inscriu en una genealogia de resistències que, des de la diàspora, proposa alternatives de vida digna, creativa i col·lectiva.

En definitiva, Las Jamaiconas no només cuinen aliments, sinó mons possibles. Cuinar esdevé una eina de denúncia, celebració i transformació, una pràctica situada i comunitària que mostra que les persones migrades no arriben només a sobreviure, sinó a reconfigurar, des de la memòria i la cura, els horitzons del futur.

BIBLIOGRAFIA

- Camprubí, Berta. 2025.** “Los colectivos migrantes y racializados están construyendo su propio espacio en la Economía Social y Solidaria”. *El Salto*.
- Chen, Pamela. 2023.** *AccióMigrant pone en el centro la producción cultural colectiva de las personas migrantes y racializadas*.
- MigrESS, Associació. 2017.** *Una economía solidaria per a tothom? Persones migrades a l'economia social i solidària: límits i potencialitats*. Barcelona: XES.
- Ramírez, Luz Helena. 2021.** “L'antiracisme a l'Economia Social i Solidària. Avançant cap a una economia diversa i transformadora”. *Nexe* 50 / Tardor-Hivern 2021, p. 27-30.

Ruiz Pascua, Marta. 2023. *Pel dret a l'alimentació culturalment adequada: Diagnosi etnogràfica i propostes agroecològiques*. L'Etnogràfica - Antropologia per a la transformació social.

Salazar, Diego. 2023. *Carta abierta sobre derechos culturales migrantes*. Disponible a: <https://fescultura.org/carta-abierta-sobre-derechos-culturales-migrantes/>.

Salazar, Diego. 2023. Podcast del 22è Fòrum Indigestió. Disponible a: <https://nativa.cat/2023/12/podcast-del-22e-forum-indigestio/>.

Diversos autors. 2023. *Carta Abierta sobre derechos culturales migrantes – Fes! Cultura*. Disponible a: <https://fescultura.org/cultura-migrante-12-propuestas-urgentes/>.

AUTOGESTIÓ I AUTODETERMINACIÓ EN LLUIS MARIA XIRINACS* UN CAMÍ CAP A LA TRANSICIÓ ECOSOCIAL

Jordi Via Llop
Impuls Rural SCCL
Cercle per la Transició Ecosocial
de Coopsetània

Parlar de conceptes i propostes formulades per en Lluís Maria Xirinacs ens demana necessàriament reivindicar i recuperar l'autor com a pensador rigorós que va indicar línies de pensament que avui ja estructuraven propostes d'avenç cap a la democràcia radical entesa com a pràctica indissociable d'una transició eco-social en un context nacional minoritzat com el català. Aporta autèntiques llavors de transformació social, econòmica, filosòfica i espiritual.

El llegat de Lluís Maria Xirinacs és plenament vigent per resoldre els grans reptes que tenim avui com a país, com a societat i com a humanitat. Podem agrupar el seu llegat en cinc àmbits temàtics: 1/ Comunitat humana: com articular una democràcia participativa basada en la cultura del diàleg i el consens des de l'apoderament de la ciutadania; la sobirania plena exercida permanentment pel poble. 2/ L'acció no-violenta individual i col·lectiva com a via evolucionada per resoldre els conflictes que no s'han sabut prevenir. 3/ Globàlium, un model global de la realitat per eixamplar el mapa mental que cadascú ens hem configurat, i com això pot revolucionar la nostra mentalitat, relacions, decisions i camí vital individual i col·lectiu. Ordenar i eixamplar el propi mapa mental ens permet comprendre i transitar els petits i grans reptes de la vida des d'una visió global i harmonitzadora. 4/ Un model econòmic responsable i transparent. La moneda telemàtica proposada per Agustí Chalaux en la qual Xirinacs va aprofundir. 5/ Una nova espiritualitat universal basada en el camí a la plenitud individual, col·lectiva i universal des de la pròpia vivència, deseiement i vocació. Aspectes, tots ells, difosos amb persistència i encert per la Fundació Vidabona i la Fundació Randa-Lluís Maria Xirinacs.

L'autogestió i l'autodeterminació són dos conceptes clau en l'àmbit de l'apoderament individual i col·lectiu. Ambdós es refereixen a la capacitat de les persones i les comunitats per prendre decisions sobre les seves pròpies vides i destins, sense dependre d'estructures externes que limitin la seva llibertat o autonomia. Aquests principis han estat fonamentals en moviments socials, polítics i culturals al llarg de la història i continuen sent rellevants en la recerca d'una societat més justa i equitativa.

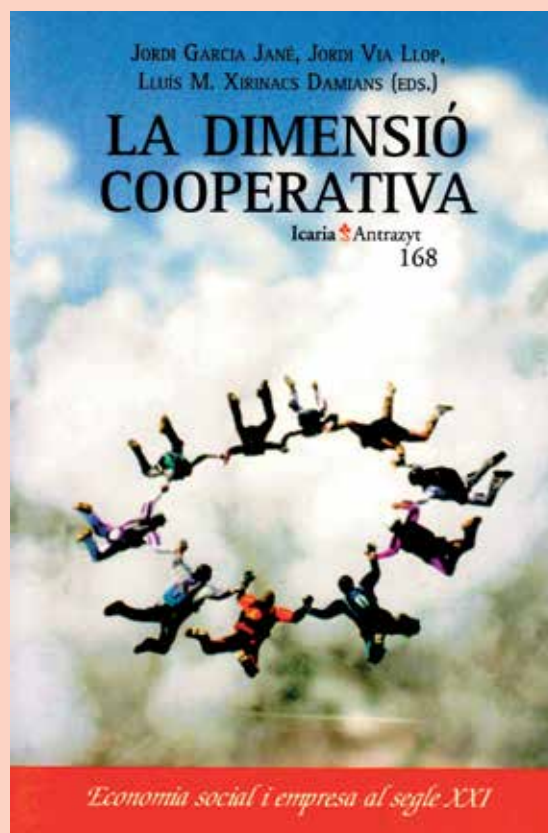
L'autogestió es refereix a la capacitat d'individus o grups per organitzar-se i gestionar-se a si mateixos sense la necessitat d'una autoritat externa. Aquest concepte s'aplica en diversos àmbits, des de l'econòmic fins al social i polític. En el context laboral, per exemple, les cooperatives de treball poden ser un exemple clar d'autogestió, on els treballadors prenen decisions de manera col·lectiva sense la necessitat d'un patró o jerarquia imposada.

En l'àmbit comunitari, l'autogestió es manifesta en projectes autoorganitzats, com ara bancs del temps, grups de criança, centres socials, horts urbans o monedes socials. Aquests espais funcionen basant-se en la participació activa de les persones implicades, fomentant la solidaritat i la responsabilitat compartida. L'autogestió no només promou la independència, sinó que també reforça els llaços comunitaris i la confiança en les pròpies capacitats.

En l'àmbit individual, l'autodeterminació està lligada a la llibertat de triar com viure la pròpia vida, sense imposicions externes. Això inclou decisions sobre l'educació, la salut, la identitat de gènere o la manera de guanyar-se la vida. L'autodeterminació és, doncs, un pilar fonamental dels drets humans i de la dignitat de les persones.

Xirinacs entén l'autodeterminació no només com un dret dels pobles a decidir el seu futur polític, sinó també com una pràctica quotidiana de llibertat col·lectiva. Situa el concepte d'autodeterminació en un pla molt més ampli que el purament nacional. Per a ell, autodeterminar-se vol dir viure lliurement, des de l'interior, en totes les dimensions de l'existència: espiritual, personal, col·lectiva, política i econòmica. En aquest sentit, proposa i defensa una visió integral i radical de l'autogestió, aplicable tant a les institucions polítiques com a l'economia. Situa el poder popular descentralitzat com a nucli de qualsevol procés d'emancipació, també l'econòmica. Per a ell, la llibertat política no pot deslligar-se de l'emancipació econòmica. I, de manera conseqüent, reivindica el cooperativisme i el conjunt de l'economia social i solidària, com a model de referència socioeconòmic i com a construcció alternativa dins dels esglaons de l'estratègia d'acció no-violenta.

Per a Xirinacs, l'autodeterminació econòmica es inseparable de la sobirania personal i popular que ha d'edificar la sobirania nacional. Afirmar que, sense control sobre els mitjans de vida –com el treball, l'habitatge, l'energia o l'alimentació–, no hi ha veritable democràcia. Igualment, considera que l'economia no es únicament una qüestió de recursos, sinó una forma d'expressió ètica i espiritual de la llibertat humana. Considera

Portada del llibre "La dimensió cooperativa" de Jordi Garcia Jané, Jordi Via Llop i Lluís Maria Xirinacs Damians (Eds.) editat per Icaria el 2001.

que la gestió de l'economia a tots els nivells ha de reflectir els valors de solidaritat, justícia i llibertat. Vincula aquest pensament a una concepció espiritual de la llibertat: la llibertat no és fer el que volem en un món dominat per interessos, sinó viure d'acord amb una ètica profunda de no-violència, coherència i amor a la terra i als altres. És una espiritualitat no dogmàtica, arrelada en una llarga tradició de pensament alliberador, des del cristianisme primitiu fins a les propostes de Gandhi, Lanza del Vasto o Ivan Illich.

L'autogestió i l'autodeterminació estan estretament relacionades. L'autogestió és una eina que facilita l'exercici de l'autodeterminació, ja que permet als individus i comunitats organitzar-se per assolir els seus objectius sense dependre d'estructures alienes. Alhora, l'autodeterminació és el principi que dona sentit a l'autogestió, ja que defineix el propòsit últim: la llibertat de decidir sobre el present i el futur.

L'autogestió i l'autodeterminació són eines d'enorme potència per a la transformació social. Dins d'un sistema on les estructures de poder i les seves lògiques, a qualsevol nivell, sovint limiten la llibertat i generen injustícies, aquests principis i la seva pràctica ofereixen una via cap a una major autonomia i dignitat. Tant si es tracta d'una comunitat que organitza un projecte col·lectiu com d'una persona que lluita per viure segons els seus propis valors, l'autogestió i l'autodeterminació són camins cap a un futur més lliure i equitatiu.

Xirinacs encaixa i vincula els seus conceptes d'autogestió i autodeterminació amb el que denomina "una revolució a l'estil català": fraternal, d'agermanament, pacífica, de síntesi i de globalització orgànica de les comunitats humanes, i les encaixa, també, a un model d'organització social orgànic i relacional que denomina "Arbre d'assemblees", com una nova manera d'organitzar la societat: no des del poder centralitzat, sinó des de la base, com un organisme viu que creix de baix cap a dalt. L'arbre, com a símbol, representa la connexió viva entre les parts: cap branca mana sobre l'altra, i totes estan unides per un tronc comú –la comunitat a diferents nivells: barri, municipi...-. Aquest model rebutja tant l'autoritarisme estatal com la representació delegada permanent, i defensa la revocabilitat, la transparència i la deliberació directa com a principis fonamentals.

Afirma, també, que si no hi ha assegurat l'accés del poble al poder econòmic mai no hi haurà vera democràcia ni ver domini públic. Domini públic que entén com a conjunt d'experiències d'un poble autoorganitzat que discuteix el monopoli d'allò

públic per part d'allò institucional (estat, administracions...), tot afirmant-se com a àmbit públic social.

Aquesta visió té molts paral·lelismes amb el que es coneix com a confederalisme democràtic (CD), un model proposat per Abdullah Öcalan i posat en pràctica a Rojava (Kurdistan siriana). Un sistema, aquest confederalisme democràtic, que s'inspira en el pensament de Murray Bookchin i la seva proposta d'una ecologia social basada en el municipalisme llibertari. El CD defensa l'autonomia local, la igualtat de gènere, l'ecologisme i la diversitat cultural com a pilars bàsics per a la pau i la convivència. Xirinacs i Öcalan, tot i els seus contextos socials i econòmics diferents, comparteixen una mateixa crítica estructural a l'Estat modern i al model socioeconòmic capitalista i una aposta comuna per formes d'autogovern que combinen democràcia directa, justícia social i ecologia. Tots dos reconeixen que l'alliberament real només és possible quan les comunitats recuperen la capacitat de decidir per elles mateixes, des de l'arrel i sense tuteles.

La visió d'en Xirinacs també coincideix, en molts aspectes, amb la proposta de democràcia inclusiva d'en Takis Fotopoulos, en considerar el conjunt de la comunitat en la seva diversitat com a potencial subjecte transformador. Una comunitat formada pel poble adult i responsable al voltant d'un projecte alliberador de les diferents formes de poder i opressió i la creació d'una majoria democràtica des de la base tot creant una nova consciència democràtica, una nova institucionalitat i un projecte polític, amb estratègia i organització, estructuralment transformador.

Quan parlem de transició ecosocial, ens referim a un conjunt de canvis imprescindibles tant econòmics i polítics com culturals perquè totes les persones puguin satisfer les seves necessitats fonamentals, individuals i col·lectives, dins dels límits biofísics del planeta. Un procés supeditat als sistemes socials i naturals que necessàriament s'ha de recolzar en l'existència d'una societat autoorganitzada on l'autogestió i l'autodeterminació són elements nuclears. I és, en aquest sentit, que les propostes d'en Lluís Maria Xirinacs són una referència conceptual i pràctica útil i rellevant.

* Filòsof, sacerdot i activista social.

L'Europa Llatina més enllà de la geografia: un espai històric i cultural en el desenvolupament del cooperativisme, l'associacionisme i el mutualisme

Neus Anglès i Borràs
ISOCAC-URV

Aquesta obra es vertebrava a partir de la perspectiva de l'economia social i solidària i ho fa integrant l'anàlisi històrica de les seves tres figures principals: l'associacionisme, el cooperativisme i el mutualisme. El marc d'estudi és l'Europa Llatina (Itàlia, França, Espanya i Portugal) des de finals del segle XIX fins a la meitat del XX i hi podem identificar tres grans objectius: (1) conèixer millor el passat de l'economia social i solidària per entendre les circumstàncies actuals, (2) elaborar una visió crítica de la història econòmica des de les ciències socials i (3) generar atracció teòrica i investigadora sobre l'evolució de les alternatives socials i solidàries de les classes subalternes.

El llibre, publicat per Icaria Editorial (2024) dins de la col·lecció *Economia Solidària*, té 335 pàgines i consta de nou articles (a més de la corresponent introducció), tots ells escrits per la llengua vernacle de cada autor/a: el català, el castellà, el portuguès, l'italià i el francès. Està editat per Jordi Estivill

(Xarxa d'Economia Solidària-Universitat de Barcelona) i Ramon Arnabat Mata (ISOCAC-Universitat Rovira i Virgili) i compta amb sis col·laboradors més, tots/es ells/es professors/es d'universitat: Montserrat Duch Plana (ISOCAC-Universitat Rovira i Virgili), Santiago Castillo (Universitat Complutense de Madrid), Joana Dias Pereira (Universitat de Lisboa), Pedro Hespanha (Universitat de Coïmbra), Patrizia Battilani (Universitat de Bolonya) i Jean Louis Laville (Centre Nacional d'Arts i Oficis de París).

En cada capítol hi veiem uns denominadors comuns. En primer lloc, la ubicació sota la categoria de classes subalternes de gent tan diverses com obrers, artesans, jornalers, petits comerciants, dependents, petits propietaris, i també professionals liberals. En segon lloc, la definició unitària de l'economia social i solidària com una categoria conceptual a l'hora d'interpretar millor les dimensions substantives de la història social. En tercer lloc,

la identificació de l'associacionisme, el cooperativisme i el mutualisme com a vehicles per a la modernització de les capes populars i, per últim, l'autonomia i la capacitat d'autogestió de les classes subalternes a l'hora d'organitzar-se i d'aconseguir millores a les seves circumstàncies no només materials, sinó també formatives; perquè això passi, doncs, els autors i les autores han de partir d'un principi intrínsec en tota l'obra: assumir que les classes subalternes tenien agència pròpia i entendre'ls com un subjecte històric, tant a escala individual com a través de la seva acció col·lectiva.

El treball és resultat de tres confluències diferents, a destacar el Seminari de Tarragona, que es va celebrar el 21 i 22 d'abril de 2022 a la Universitat Rovira i Virgili, en el marc del projecte *Història de la Catalunya Subalterna Contemporània: alternatives solidàries y cooperativas* del grup de recerca consolidat ISOCAC, a destacar la *Base de*

Dades de l'Associacionisme català contemporani (BDACC). Si la consultem, veiem que la seva voluntat no només és utilitzar la informació corresponent a cada associació, sinó que estableix les bases per copsar-la en la seva extensió, varietat i pluralitat. A propòsit d'això, veiem com les dues fonts primàries majoritàries en aquesta obra —la premsa i el registre d'associacions— són resseguides i ampliades a partir de noves dades provinents d'arxius locals, provincials i governs civils o regionals, entre d'altres.

Si bé és cert que els mateixos editors i autors/es reivindiquen la necessitat de futures recerques comparatives transnacionals no només dins d'aquest territori, sinó també en la dialèctica amb l'Amèrica Llatina, seria interessant afegir-hi dos eixos més. Per una banda, la possibilitat d'analitzar els discursos que s'oferien des de i cap a les classes subalternes, no en els seus aspectes lingüístics, sinó com a jocs estratègics d'acció i reacció,

de preguntes i respostes, de dominació i evasió, així com de lluita; tot plegat constitueix un corpus indispensable per a conèixer la seva manera de projectar-se davant de diferents situacions i circumstàncies. D'altra banda, caldria fer-hi latent de forma transversal i consubstancial la categoria de gènere, a partir de la qual podríem identificar i explicar la doble opressió que patien les dones en aquest marc d'estudi, és a dir, veure la diferència sexual com una construcció social i cultural simbòlica-històrica que ens fa patir un biaix gegant a l'hora d'establir el relat històric.

Evolució de les alternatives socials i solidàries de les classes subalternes a l'Europa Llatina, des del moment de la publicació, és l'estudi més actualitzat que aglutina l'experiència de l'economia social i solidària a l'Europa Llatina. Alhora, pot ser considerada com l'obra fonamental a consultar i, a partir de la qual, investigar sobre aquesta temàtica.

ESTIVILL, Jordi i ARNABAT MATA, Ramon (eds.)

Evolució de les alternatives socials i solidàries de les classes subalternes a l'Europa Llatina.

Barcelona: Icaria Editorial, 2024

ISBN: 9788410328136

338 pàgines

23,5 x 15 cm

Aquest llibre el trobareu al
Centre de Documentació
Cooperativa

Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA

Literal

fira d'idees i llibres radicals

24 i 25 de maig 2025

Recinte Fabra i Coats

Sant Andreu
de Palomar

Barcelona

**Imaginar futurs
és començar
a construir-los**

literalbcn.cat

01.06

10 H

PRIMERA CURSA ANTIRACISTA DE BARCELONA

5KM

COTXERES DE SANTS

ORGANITZA

TOP MANTA

AMB LA COL·LABORACIÓ DE

 fiare
bancaetica

Fundació
ROCA GALÉS
CATALONIA